

De Verspreiding van een Abuis II

tweemaal amateur

Synopsis:

Psychologische en dieptepsychologische duidingen van het abuis.

Vier karaktergroepen, twee dominante en twee niet-dominante, met specifieke talenten die andere karakters kunnen fascineren en met elk een specifieke ontvankelijkheid voor de verschillende vormen van het abuis. Het talent van het ene karakter vult het tekort van het andere karakter aan. De plaats van de auteur in dit geheel: als gewezen manisch-depressief thuis in twee karaktergroepen, beide van de verstandelijke helft maar met onderling verschillende ervaringen met het abuis.

Een dieptepsychologische achtergrond van alle bindingen per abuis: een bepalende projectie ageert vanuit een verborgen bron en een projectie die deze bron maskeert voert materiaal aan vanuit het parate geheugen en het bewust agerende gevoel.

Eerste pagina's :

Als ik van iets een beetje weet - mijn vak is de kunstgeschiedenis van de recente tijd - dan is het van iets anders dan de vakgebieden op wier terrein ik me zal wagen in dit hoofdstuk en in dit boek. Zo ken ik de psychiatrie van een ervaring als cliënt en slechts in oppervlakkige zin van de boeken. Nog minder ben ik geverseerd in de professionele psychologie. En daarom: misschien bestaan er op het terrein dat me interesseert wel twintig theorieën die professioneler zijn dan wat ik te melden heb en die mij alleen maar niet bereiken. Misschien trap ik voor een zeker publiek slechts open deuren in. Moet het me van iets weerhouden? Al lang geleden besloot ik van niet. 's Mensen verborgen verlangen was nog nooit het exclusieve eigendom van de psychiatrie, zo min als het manifeste verlangen het eigendom was van de psychologie. En wat het vorige hoofdstuk al noteerde: tot dusver waren het juist de amateurs op deze terreinen die me konden bijlichten op het deelreïn dat ook mij interesseert. Alleen vanuit zulke hoeken - en niet alleen via het

gedrukletterde bericht - bereikte me de bruikbare stimulans, alleen daar deed ik interessante herkenningen op. En wat moet dan nog de amateur die dit schrijft. Een studie van acht jaar in de boeken in de hoop op het vinden van een overtuigende weerlegging of van een precedent? Voor zoiets is het leven me toch werkelijk te kort. En dus gewoon vooruit met de geit. Oftewel: een theorie die achtereenvolgens de minder en de meer verborgen krachten achter de tegenstrijdige herkenning wil omlijnen en de krachten achter de tegenstrijdige unilaterale band die zich in het verlengde van die herkenning kan ontwikkelen. Tussenin zal nog een excursie worden gevoegd naar een persoonlijke achtergrond die naast de kennisneming van andermans ervaren van betekenis bleek voor het achterhalen van een toedracht.

*

Het vorige hoofdstuk deelde het mensdom in niet meer dan twee groepen in, namelijk in die van de minder dominante en die van de dominante karakters. Er zijn echter andere indelingen mogelijk dan alleen deze en tenminste één ervan is voor mijn terrein relevant. Dit is de indeling in overwegend verstandelijk reagerende en overwegend gevoelsmatige reagerende karakters. Ook hier kunnen zowel de eigen specifieke ontvankelijkheden voor het abuis als de specifieke talenten die appelleren aan de gelovige fantasie van andere karakters per groep verschillen. Beide karakters bestaan in zowel dominante als niet-dominante varianten, hetgeen het totaal van de varianten brengt op vier. Bovendien bestaat, zoals nog blijken zal, tenminste één van deze vier uit twee subgroepen met onderling markante verschillen in de fysionomie.

Allicht blijft ook deze verdere indeling het werk van een amateur. Ik verdedig haar met een verwijzing naar andere pogingen op hetzelfde terrein. Een opdeling in vier compartiment is altijd nog complexer dan alle opdelingen die mij in andermans beschouwingen over hetzelfde onderwerp – over die ene toegenegenheid of binding dus - onder ogen kwamen. De regel bleek zelfs, dat iedere opdeling, en zeker de opdeling in karakters, er ontbrak. Eigenlijk is de enige echte uitzondering die ik vermelden kan de theorie over de monotheïstische godsdienst van Freud. Deze theorie werd in een laat geschrift nog uitgebreid met een annex voor een afdeling van het

mensdom die er tot dan toe vergeten was, namelijk voor de vrouw. Het viertal dat mij op dit terrein opviel is niet alleen op zichzelf al groter in getal, het levert door de mogelijkheden van onderlinge verbinding een veelvoud aan varianten van het misverstand op. En deze ene veelheid dus los gezien van bijvoorbeeld de variant van het metafysisch geïnspireerde misverstand en los van secundaire verdelingen zoals die van de dagdroom tegenover die van de heldenverering of van het denksysteem. Derhalve: ook die verdeling in vieren zou me al werk voor de rest van het bestaan kunnen bezorgen. En dat bestaan geeft me toch ook nog iets anders te doen.

Maar aan variatie dus geen gebrek. In welke richtingen hebben we te zoeken als het abuis in zijn verschillende vormen moet worden verklaard? En in welke richtingen juist niet?

Laat ik één antwoord dat denkbaar is onmiddellijk buitensluiten. Aan bewonderingen en bindingen van deze soort die *in weerwil van* de tegenstrijdigheid tot bloei komen, die haar overwinnen of alleen maar op de koop toenemen, geloof ik niet. In dat geval zou de tegenstrijdigheid een obstakel zijn waarvan het bestaan toch minstens wat vaker en wat duidelijker zou moeten beseft. Aan dit beseft echter pleegt het de gebonden geest juist te ontbreken. Hoogstens een vluchtig vermoeden ervan viel me wel eens op. Wat de bestendigheid van de meeste banden van deze soort ons te veronderstellen geeft is dan ook iets anders. Het moet wel zijn dat de tegenstrijdigheid de betovering juist voedt. Dat de band ook hier nog van leeft, hoezeer dat leven tegelijk ook vraagt om de verzoening van wat zich niet zomaar verzoenen laat. Wat zouden de wegen zijn - luidt van nu af dus de vraag - waarlangs het onverzoenbaar lijkende in een zo aantrekkelijk ogende plooi wordt gelegd dat niemand nog aan de noodzaak van een verzoening denkt? Ofwel, met een paar voorbeelden opnieuw geïllustreerd: wat kon de belezen maar tevens dominant gemanierde corpsstudent van de jaren '50 en daarna doen fantaseren van een bijzondere persoonlijke verstandhouding tot de eveneens belezen maar niet als bazige corpsbal in te boeken interbellumauteur **Edgar du Perron**? Wat inspireerde Edgar du Perron, die het toneelspel zag als een roeping van lager allooi, tot zijn fascinatie met zo'n meester van het theatrale effect als Multatuli? Wat bond Multatuli, die de hoogmoed voorstond en praktiseerde, aan de kruiseling van Golgotha? En wat in 's hemelsnaam inspireerde diezelfde kruiseling, die het eigen

onverdiende lot ook zelf in het plan van een hemels bestier zag opgenomen - ik zie geen reden om hem dat geloof te ontzeggen - tot dat beeld van een liefderijke Vader en God? Ziedaar het soort van vragen dat me gedurende een twintigtal jaren periodiek kwam bezoeken. Pas geleidelijk wilden zich enige antwoorden aan me presenteren. De essays verderop in dit boek zijn gewijd aan een deel van die antwoorden – de pagina's die hieronder volgen brengen de hoofdzakelijkste lijnen van het geheel in kaart.

*

De eerste verklaring die me in een inmiddels grijs verleden inviel voor de charme van de tegenstrijdige herkenning had mede een bijbelse achtergrond. Deze wegwijzer bestond in de gelijkenis van Jezus over de lamme die de hand van de blinde grijpt en omgekeerd. Dusdoende kwamen de twee tezamen toch nog een eind op weg. Het verhaal liet zich verbinden met wat me was opgevallen van de ongelijke distributie van enige onderling verschillende menselijke talenten onder de onderling verschillende menselijke karakters. Want inderdaad bestaan er talenten van de macht en talenten van de nederigheid, zoals er specifieke talenten bestaan van gevoelsmatig reagerende en van de meer verstandelijk reagerende mensen. Zo gaan, om een enkel patroon van algemene spreiding te noemen, de gaven van het aanvoelende menselijke inzicht in het nabije sociale verband maar zelden samen met die van het overzicht over de grote en tot in een verte reikende verbanden. Begeerlijk is dat samengaan echter wel. Zou het dan een wonder zijn wanneer een bezitter van het ene talent gefascineerd raakt door wat het andere talent van zichzelf laat bekijken? Het was deze psychologie die indertijd mijn verbazing kon temperen over het schouwspel van de tegenstrijdige binding. Het talent van het ene karakter, zo luidde dus een voorlopige verklaring, vulde het tekort van het andere karakter aan. Met de ondenkbeeldige koppelaar van een gemeenschappelijke overtuiging of interesse en nog wat projectie daarbij gevoegd zou dan een beeld van volkomenheid snel zijn geschapen. Een volkomenheid voor . (..)